

Jornades científiques “El mal a les literatures clàssiques i la seua recepció”

Universitat de València 16 d'octubre de 2020

AMBIGÜITAT FEMENINA I PODER DEL MAL EN LA TRADICIÓ POPULAR

Montserrat Camps Gaset

mcamps@ub.edu

Paremiologia (selecció)

Maldat femenina:

Dona dolenta, del diable és parenta
Més valdria estar entre diables que entre fembres
Cap de dona, cap de diable
De dones, no n'hi ha cap de bona; una que n'hi havia, ni el diable la va voler de tan dolenta
El diable són les dones
Mulleres, armes do diabo

Intel·ligència femenina superior:

Quan el diable no hi pot, hi envia una dona
La dona sap una lletra més que el diable
La dona va tenir el diable per mestre i ha sortit més sàvia que ell
Una vegada que el diable i la dona van jugar, aquesta el va guanyar
Audier am mulierem scilicet una arte uicisse diabolum
Die Frau ist listiger als der Teufel
Pluss que deables a [*scil.* fame] un art (Marie de France)
And ther-fore it is seide that woman hath an art more than the deuell (Merlin)
Wan das ich nit geschaffen mag / Das tuot mir ain altz wip an dag
Boa de Düwel nitt selwer kuemen kann, doa schicket he en oalt Wif

La mare del diable:

Bistu der Teuffel, so bin ich seine Mutter
Tan res de bo és el diable com sa mare
Tal he o demo como sa may
El dimoni no té sogra i sempre en troba

Rondallística: (selecció)

La Blancaflor (la filla petita del diable ajuda l'heroi, equivalent de Medea i Jàson a la C)
El Pare Janàs (el mal és encarnat per un gegant, la mare del gegant ajuda l'heroi)
Els tres pèls del diable (Der Teufel mit den drei goldenen Haaren)
L'àvia del diable (Des Teufels Großmutter)

Hagiografia (selecció)

Santa Justina (llegenda de Justina i Cebrià d'Antioquia)

Santa Juliana

Santa Margarida d'Antioquia

Miracle de Teòfil (s. VII)

Llegendes

El pont del Diable (Martorell) i les pedres megalítiques.

El megàlit que es troba en un camp prop de Palau-solità, el diable el portava a coll des del Montseny, on l'havia arrencat, a Martorell, per acabar-hi el famós pont romà conegut per *Pont del Diable*, que travessa el Llobregat. Part d'ençà del riu hi havia un gran hostel on no hi havia cap pou per a proveir-se d'aigua. Hi havia una serventa que s'havia de passar gairebé tot el dia anant a cercar l'aigua a l'altra banda del riu en una fonteta. Un dia que el riu baixava molt ple va dir que més valdria donar-se al dimoni que haver de fer tants viatges a la font. A l'instant se li presentà un cavaller que li prometé fer-li un pont en una sola nit a canvi de la seva ànima. La serventa va acceptar. El diable, car no era altre el cavaller, es posà tot seguit a treballar amb tota fúria. Només hi mancava una pedra. La matinada s'acostava. En passar el diable per davant de can Cortès, el gall d'aquesta casa es posà a cantar anunciant el dia. El diable, que només pot treballar durant les hores de la fosca, en sentir cantar el gall cregué que ja era de dia. No havent tingut temps d'acabar el pont, deixà caure amb ràbia la pedra a terra, i quedà dreta, tal com encara avui es troba, i enfonsada set canes. Hi ha variants segons les quals la serventa estava inquieta, es va llevar poc més enllà de mitjanit i veié amb paüra que el pont ja estava gairebé llest. Cridà l'hostalera i plorant li contà el que li passava. La mestressa prometé salvar-la. Tirà una galleda d'aigua al damunt del pobre gall, que dormia. La bèstia es posà a cantar. Els galls veïns li contestaren fins a arribar a cantar els de can Cortès de Palau, quan el diable passava per allí.

Hom donà el mateix nom i conta la mateixa llegenda de la pedra superior del dolmen de Vilassar. [segons Joan Amades]

Literatura moderna (exemples)

Goethe, *Faust* (I V.3304-3005) “Nun mach ich mich beizeiten fort / Die hielte wohl den Teufel selbst beim Wort”.

Gottfried Keller, *Die Jungfrau und der Teufel* (*Sieben Legenden*)

Bibliografia (selecció)

Joan AMADES, *Costumari català*, ed. 62, Barcelona 2005.

Joan AMADES, *Folklore de Catalunya*, vol. 1 Rondalles, ed. Selecta, Barcelona 1950.

Manuel CECCARELLI, “Die ‘alte Weise’ und die ‘weise Frau’ im alten Mesopotamien”, *Fabula* 60, 1-2 (100-131) 2019.

Sebastià FARNÉS, *Paremiologia catalana comparada*, ed. Columna, Barcelona 1992.

Die Märchen der Brüder Grimm. Kinder und Hausmärchen, Goldmann, Munic 1959

Ingrid RIEDEL, *Die weise Frau*, Patmos-Verlag, Schwaben 2016.

Karen P. SMITH, “Serpent-Damsels and Dragon-Slayers: Overlapping Divinities in a Medieval Tradition”, a Gábor KLANICZAY & Éva PÓCS, *Christian Demonology and Popular Mythology*, CEU Univ. Press, Budapest 2006, p. 121-138.

Thesaurus Proverbiorum Medii Aevii, de Gruyter, 2010.